

Núm. 15 desembre de 2004

La notícia

Projectes

Activitats

Ingressos de fons

Instruments de descripció

Tractament de fons

Publicacions

Agenda

La notícia

El propassat 18 de novembre es va presentar la carpeta commemorativa de l'annexió d'Horta a Barcelona, que ha realitzat l'Arxiu Municipal del Districte d'Horta-Guinardó i que ha estat editada per l'Arxiu Municipal de Barcelona per celebrar aquest esdeveniment històric. Ha estat un dels molts actes que s'han organitzat durant tot aquest any 2004 i que finalitzaren el 15 de desembre amb la presentació d'un llibre sobre el centenari d'Horta.

La carpeta recull una sèrie de materials històrics diversos, que poden servir de guia per a l'estudi d'Horta i també per a la realització de noves investigacions. Tant la gent que vol conèixer la història d'Horta com els estudiants amb ganes de saber els orígens del seu barri i, en general, tots els ciutadans, hi poden trobar dades d'interès.

Així doncs, l'Arxiu Municipal del districte ha seleccionat documentació variada, en la qual es poden trobar dades de l'anuari estadístic de 1904 sobre la situació d'Horta en el moment de l'annexió, l'evolució del segell municipal, fotografies històriques, un resum sobre el procés de l'annexió, l'última acta del municipi de Sant Joan d'Horta i una mostra de plànols de diferent tipus d'edificis de l'antic municipi.

CAMPANYA BARCELONA FEM MEMÒRIA

Hem fet memòria gràcies a: M. Carme Cristià Sánchez, Ugo Manzoni de Arbe i Ginsa Electrònic SA. Gràcies a les aportacions a la campanya *Barcelona, fem memòria*, rebudes a través, de l'Institut del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida, s'ha materialitzat la digitalització i microfilmació de la sèrie de llibres d'actes del Ple del Consell Municipal del Districte d'Horta-Guinardó, del període 1979-2002, és a dir, des de la restauració de la democràcia fins a l'actualitat.

D'altra banda, les aportacions de la campanya han permès també continuar les tasques de restauració de la col·lecció d'àlbums fotogràfics de l'Arxiu fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat i la digitalització i restauració de documentació gràfica d'urbanisme de l'Arxiu Municipal Administratiu, entre d'altres els plànols parcel·laris del projecte de Martorell.

Projectes

L'Arxiu de Sants-Montjuïc, cap a la unificació de les seves dependències

L'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc comptava, fins al mes de juny d'enguany, amb tres dependències: la secció històrica (plaça Bonet i Muixí, 3), la secció administrativa (soterrani de Creu Coberta, 104) i un magatzem auxiliar (carrer Miquel Àngel, 55-57 bis), aquest últim amb la doble funció de dipòsit de la documentació menys consultada i de sala de prearxivatge de les donacions extraordinàries que l'Arxiu rep habitualment del conjunt de la ciutadania.

Per indicacions de la Gerència del Districte, i en la línia d'unificar properament el tres espais en un únic equipament, durant els dies 21 al 25 de juny es traslladaren els fons conservats fins ara en el magatzem del carrer Miquel Àngel a les dues altres dependències de l'Arxiu.

Amb aquest trasllat la distribució dels diferents fons s'ha establert amb els criteris següents:

- Fons del Jutjat número 8 de Sants (361 unitats d'instal·lació estandarditzades), col·lecció de cartells pendents de classificació (25 unitats d'instal·lació de format gran) i objectes diversos (52 caixes), al carrer Creu Coberta, 104.
- Fons privats i publicacions periòdiques d'àmbit territorial de Sants-Montjuïc (300 unitats d'instal·lació estandarditzades i 5 de format gran), a la plaça de Bonet i Muixí, 3.
- Publicacions periòdiques d'àmbit de ciutat, al carrer Creu Coberta 104 (194 caixes i 6 unitats d'instal·lació de format gran). Per altra banda, 85 caixes corresponents al diari *Avui* han estat aïllades de la resta de fons, en un espai del Prat del Llobregat, en detectar-hi la presència de fongs.

Des del dia 1 de juliol, tots els fons documentals, hemerogràfics i gràfics corresponents a l'àmbit territorial de Sants-Montjuïc resten disponibles per a la seva consulta a les dependències esmentades. No en canvi, els fons hemerogràfics d'àmbit de ciutat, els quals es derivaran properament a les institucions i organismes interessats en conservar aquests documents.

ArxiBar: Butlletí de l'Arxiu Municipal de Barcelona

Llacuna, 161, planta 4a
08018 Barcelona
Tel 93 402 76 02. Fax 93 402 76 38
Adreça electrònica: arxcap@mail.bcn.es

Aquest butlletí, i també els números anteriors de la sèrie, els podeu consultar al web de l'Arxiu Municipal de Barcelona: <http://www.bcn.es/arxiu>

Disseny: Palli: Disseny

Impressió: Imatge i Producció Editorial

El consell de redacció d'ArxiBar està format per: Anna Berenguer, Núria Burguillos, Núria Durany, Maria Glòria Pomini, Montserrat Rius i Jordi Serchs.

Col·laboradors en l'edició d'aquest número: Ferran Agelet, Ramon Grau, Teresa Lorenc, Núria de Luna, Sebastià Riera, Dolça Roca i Gemma Valls.

Revisió del text: Centre de Normalització Lingüística de Barcelona. Servei d'Assessorament lingüístic.

D.L.B. 3692-1999
ISSN 1575-1465 (edició paper)
ISSN 1696-2885 (edició digital)

Nou grup de treball de documents electrònics

El grup de treball de documents electrònics, format per Laura Ureña, Antoni Tarrés, Emília Capell, Olga Martín, Núria Postico, Vicky Pérez i Ferran Agelet com a coordinador, es constituirà per tal d'impulsar el coneixement en matèria de gestió de documents electrònics i la participació de l'Arxiu Municipal en les comissions que creï l'Ajuntament de Barcelona respecte a aquest tema. El grup de treball es proposa, enguany, els objectius següents:

- Identificar els textos essencials que cal conèixer sobre documents electrònics, promoure'n el coneixement i publicar a la Intranet aquest recull bibliogràfic.
- Seleccionar-ne la terminologia bàsica i elaborar definicions. Identificar els reptes que plantegen actualment els documents electrònics a l'Ajuntament de Barcelona i quin paper hem de tenir els arxiviers en aquesta qüestió.
- Participar com a Arxiu Municipal en els grups de treball de l'Ajuntament de Barcelona que s'ocupin de la qüestió, especialment pel que fa a la normativa.

Cooperació internacional amb diverses ciutats llatinoamericanes

Seguint amb la política arxivística de cooperació internacional i tenint en compte els convenis que en els darrers anys s'han signat amb altres entitats locals, l'Oficina de l'Arxiver en Cap ha continuat la seva tasca d'assessorament amb els municipis de Campinas (Brasil), Montevideo (Uruguai) i Bogotà (Colòmbia). Pel que fa la col·laboració amb la Prefeitura de Campinas, entre els dies 13 i 20 de setembre, un tècnic de l'oficina de l'arxiver en cap va fer una estada tècnica a l'Arxiu Municipal d'aquesta ciutat de l'estat de Sao Paulo, de més d'un milió d'habitants, en compliment de conveni de cooperació tècnica amb aquest municipi, que està en procés d'organització d'un sistema d'arxius i de gestió documental de la documentació municipal. El programa de la visita va consistir en un seguit de sessions formatives adreçades al personal de l'arxiu i als responsables dels diferents dipòsits centrals de documentació municipal, amb l'objectiu de presentar el nostre model de gestió documental, el sistema AIDA i les possibilitats de difusió i comunicació de l'arxiu. L'estada va permetre també realitzar un primer informe sobre l'estat dels fons, de cara a concretar un projecte futur, i també fer contactes a l'administració municipal de Campinas, les universitats UNICAMP i PUCI, i altres municipis propers com Indaiatuba, Itú i la mateixa capital de l'estat, Sao Paulo.

En segon terme s'ha treballat conjuntament amb la Intendencia de Montevideo en el disseny del sistema de gestió documental, així com en l'elaboració del quadre de classificació. A més, s'han dut a terme els primers cursos de formació dirigits als treballadors de la Intendencia. Durant l'estada de dos arxiviers de l'Arxiu Municipal, i tenint en compte que el conveni també va ser signat per la Universitat de la República d'Uruguai, es van dur a terme dos seminaris nacionals dirigits als treballadors de la Intendencia i a aquelles persones interessades en el patrimoni documental.

Per acabar, i en relació amb el conveni de col·laboració amb l'Alcaldia Major de Bogotà, s'ha arribat a concloure

la tasca a la qual es va comprometre l'Ajuntament de Barcelona. A hores d'ara la ciutat de Bogotà compta amb un nou equipament d'arxius que permet protegir el patrimoni documental i rebre un tractament tècnic adequat a partir de l'assessorament i el treball conjunt que han fet ambdues institucions.

Activitats

L'Arxiu Municipal al Congrés Internacional d'Arxius

L'Arxiu Municipal de Barcelona va ser convidat a presentar la seva experiència amb la creació d'un web de l'arxiu, així com el projecte de portal d'arxius de l'administració local en el marc d'una sessió sobre arxius i Internet al XV Congrés Internacional d'Arxius celebrat a Viena del 23 al 27 del mes d'agost passat.

L'ocasió va permetre al sector professional exposar les diferents fases des de la creació del web l'any 1997, els seus continguts i també debatre sobre les possibilitats de futur dels webs dels arxius, amb altres experiències d'arxius d'Espanya i Llatinoamèrica.

D'altra banda, el Sistema AIDA, com a eina per a la gestió integral de la documentació, ha estat presentat en dos fòrums diferents: el IV Congrés d'Acal, Associació d'Arxiviers de Castella i Lleó, celebrat a Burgos del 24 al 26 de novembre sota el títol: De la regesta a la Web semàntica i a les Jornades d'Arxius organitzades per l'arxiu de la Junta de Comunidades de Castilla la Mancha, els dies 1 i 2 de desembre a Toledo.

Jornada sobre el patrimoni industrial del Poblenou

Els dies 5 i 6 de novembre, a la Nau Hangar, dins l'antiga fàbrica Can Ricart del Poblenou, una de les instal·lacions industrials pioneres de la industrialització a la ciutat, tingueren lloc unes jornades titulades Llegat industrial i innovació: el patrimoni industrial més enllà de l'arquitectura.

L'Arxiu Municipal hi va estar present en una taula rodona sobre el patrimoni documental de les empreses, juntament amb un representant de l'Arxiu Nacional de Catalunya, historiadors i membres de les organitzacions veïnals, que comparteixen aquesta preocupació per la preservació del patrimoni històric del barri del Poblenou, en plena transformació urbanística. La invitació ens va permetre presentar la intensa labor feta en els darrers anys des de l'Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí per a la recuperació de fons d'empreses desaparegudes, així com la constatació que aquesta funció de preservació no es pot afrontar des d'una sola institució.

D'altra banda, en el transcurs de les jornades es va debatre sobre la necessitat de crear un Museu del Treball al Poblenou, i es va presentar un manifest per a la conservació del recinte de Can Ricart.

VII Congrés de l'Associació d'Historiadors de la Comunicació

L'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i l'Aula d'Història del Periodisme Diari de Barcelona de la

Universitat Pompeu Fabra continuen la col·laboració que varen iniciar l'any 1997, amb el propòsit de promocionar l'estudi, la recerca i la reflexió sobre la història i el present del periodisme.

Dins el marc del VII Congrés de l'Associació d'Historiadors de la Comunicació: 25 anys de la Llibertat d'Expressió, els participants van assistir a una dissertació que va tenir lloc a l'Arxiu Històric de la Ciutat sobre els seus fons hemerogràfics, destacant els que estan vinculats a la transició democràtica i sumant-se així a la commemoració del 25è aniversari de la Constitució.

L'actual president de l'SPA visita l'Arxiu Municipal de Barcelona

L'actual president de la Secció d'Associacions Professionals de Records Management i d'Arxivística -SPA-, i responsable de l'Arxiu Municipal de Ginebra (Suïssa), el Sr. Didier Grange, ens va visitar els dies 15 i 16 de novembre.

El motiu principal de la seva estada a Catalunya està relacionat amb l'organització de la propera trobada de la Secció que presideix del CIA/ICA, a la ciutat de Girona l'abril del 2005. El seu interès per conèixer els principals centres d'arxius municipals de la nostra ciutat el va portar a visitar l'Arxiu Històric de la Ciutat i l'Arxiu Municipal Administratiu. Al llarg de les visites el senyor Grange va tenir ocasió d'admirar documents procedents dels principals fons que gestionen els arxius municipals de Barcelona, així com conèixer el nostre sistema integral de gestió i tractament de la documentació.

Jornada tècnica sobre la problemàtica dels fons en el patrimoni documental

El dia 14 d'octubre de 2004, i organitzada per l'Arxiu Històric de la Ciutat, es va dur a terme una *Jornada tècnica sobre la problemàtica dels fons en el patrimoni documental*. L'objectiu d'aquesta jornada era propiciar la reflexió i l'intercanvi d'informació i experiències amb relació a la detecció, el tractament i l'eradicació d'aquests microorganismes que posen en perill la conservació i perdurabilitat del patrimoni documental. La convocatòria d'aquesta jornada comptà amb el suport i la col·laboració de la Subdirecció General d'Arxius del Departament de Cultura de la Generalitat, de l'Associació d'Arxivistes de Catalunya i de les empreses Estudi B2 i Gestor Químics, i val a dir que es va assolir un gran èxit tant pel que fa al nombre d'assistents (115 persones) com per l'interès de les aportacions dels diferents ponents, així com per la riquesa i intensitat dels debats generats entre tots els participants.

Pel que fa als continguts de la jornada, en la sessió del matí es presentaren dues ponències i tres experiències. Les dues ponències versaren, respectivament, sobre la lluita integral contra els fons en els arxius, a càrrec d'Àngels Borrell i Carme Bello, i la identificació de microorganismes que afecten el patrimoni documental, a càrrec de la Dra. Àngels Calvo. Pel que fa a les tres experiències, tractaren, respectivament, sobre les qüestions següents: l'experiència de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona en el control i l'eradicació d'una infecció fúngica, a càrrec de Xavier Tarraubella; l'actualització de l'Arxiu Municipal de Lleida en documents de tresoreria afectats per fongs, a càrrec de Elena González, i els sistemes de climatització en els arxius i

la seva incidència en el control de plagues de microorganismes, presentada per Joan González Gou. A la sessió de tarda, es realitzà una taula rodona amb el títol *El problema dels fons en els arxius: un repte de futur*, en la qual es desenvolupà un interessant debat amb la participació de diferents professionals i responsables del patrimoni documental, de la conservació i de la construcció d'edificis d'arxiu. La jornada es va cloure amb la presentació d'un projecte d'investigació multidisciplinari sobre la problemàtica dels fongs i altres microorganismes en el patrimoni documental i amb la lectura d'unes conclusions provisionals, i es completà amb un curs sobre Conservació preventiva de documents adreçat als tècnics de l'Arxiu Municipal.

Tercera trobada de voluntaris de Sants-Montjuïc

Des de fa tres anys, i coincidint amb les festes de Nadal, l'Arxiu Municipal del Districte organitza una trobada de tots els voluntaris de l'Arxiu i dels centres de documentació històrica dels diferents barris. La finalitat d'aquest esdeveniment és fomentar l'esperit d'equip entre els grups de col·laboradors estables, amb la vocació d'anar aprofundint en la seva línia participativa, integradora i organitzativa. Enguany s'ha comptat amb la col·laboració de l'Arxiu Municipal de les Corts, el qual oferí una visita guiada teatralitzada a les seves dependències, la qual va ser valorada molt positivament per la quinzena d'assistents. Finalment l'Arxiu de Sants-Montjuïc oferí també un berenar.

Ingressos de fons

Arxius Municipals de Districte

Durant el mes de desembre ha ingressat a l'Arxiu Municipal del Districte de Sant Andreu la documentació de l'entitat Associació d'Estudis Històrics de l'Automoció al Districte de Sant Andreu. Paral·lelament, s'ha establert un conveni on es determinen les condicions de la cessió en règim de comodatiu. Es tracta de la documentació de les empreses Hispano Suïssa i Pegaso, que havien estat ubicades a l'actual barri de la Sagrera. La tipologia documental són diverses: hi podem trobar des de fotografies fins a contractes de treball.

D'altra banda, ha ingressat a l'Arxiu Municipal del Districte, com a donació, el contracte de l'any 1928 del conegut i emblemàtic bar Versailles, ubicat al bell mig del barri de Sant Andreu.

Instruments de descripció

Arxiu Històric de la Ciutat

Catalogació de la sèrie de pergamins municipals

La sèrie de pergamins municipals és una sèrie factícia que recull una gran varietat de tipologies documentals, principalment privilegis reials atorgats a la ciutat de Barcelona, constitucions de Corts importants per al govern de la ciutat, compravendes i permutes de finques relacionades amb obres públiques, censals i violaris, sentències, etc. També s'hi troben diversos documents relatius a les baronies adquirides per la ciutat de Barcelona i a la institució del carreratge; destaca la gran quantitat de documentació relativa a la baronia de Flix i la Palma.

A partir d'ara es poden consultar els pergamins municipals fins a l'any 1336, el qual coincideix amb el final del regnat d'Alfons III el Benigne. És un conjunt de 364 unitats, les quals s'han tractat arxivísticament: restauració, ordenació cronològica, segellament, numeració i guardament en carpetes. Després, s'ha procedit a la catalogació d'aquests pergamins mitjançant l'elaboració d'un regest de cadascun dels documents. Properament es disposarà de l'edició d'aquest catàleg.

Tractament de fons

Arxiu Municipal Administratiu

Projecte de preservació i conservació de fons documentals

Durant els darrers anys l'Arxiu Municipal Administratiu ha intensificat la seva acció en matèria de preservació documental. La darrera intervenció de conservació iniciada l'any 2002 ha tingut com a principal objectiu detectar les unitats documentals afectades per malalties infeccioses, identificar-ne la gravetat, netejar i desinfectar-ne els suports. En total han estat 10.600 caixes revisades, 1.600 caixes tractades i desinfectades, i 1.100 caixes classificades, amb els resultat final de 416 unitats d'instal·lació aïllades.

Acabat aquest procés, el projecte preveia l'aïllament de les unitats documentals afectades, retirant-les de consulta pública pels canals i circuits habituals.

La darrera fase d'aquest projecte integral de conservació té com a objectiu poder digitalitzar la documentació aïllada per aconseguir un nou suport de consulta que ens permeti preservar i recuperar la informació que contenen els expedients afectats, i facilitar-hi l'accés al ciutadà i a l'administració.

Aquesta darrera intervenció resulta d'especial importància, atès que la majoria de la documentació afectada pertany a la sèrie d'obres particulars, documents altament consultats per l'interès que presenta pels investigadors i pel ciutadà en general, ja que informen de les característiques edificatòries i del creixement urbà de la nostra ciutat.

Publicacions

Sebastià Riera i Viader (coord.). Repertori de fons d'arxiu per a l'estudi de la ciutat de Barcelona (1714-1808). Barcelona: Institut de Cultura, Arxiu Històric de la Ciutat, 2004. 175 p. (Quaderns del seminari d'Història de Barcelona, 15).

Repertori que inclou les fons manuscrites de tot tipus referents a Barcelona conservades en 22 arxius i biblioteques. A més de la descripció de les diverses sèries

referents al període 1714-1808 i dels seus respectius instruments de descripció, s'hi inclou també la bibliografia bàsica i els possibles temes d'investigació a partir de la documentació descrita. Aquest *Repertori* és una bona eina de treball per als estudiosos del període.

Imma Navarro, Jordi Ballonga (il·l.) i Jordi Dolcet (coord.). El món rural a les Corts. Barcelona: Ajuntament, Districte de les Corts, 2004. 20 p., (Quaderns d'Estudi. Coneguem les Corts; 6). ISBN 84-7609-745-X. Preu de venda: 3.

En aquest Quadern es tracten aspectes arquitectònics i s'aprofundeix en conceptes de sociologia i d'història agrària com les formes de propietat de la terra, la condició del pagès, les relacions familiars o el paper de la dona. Tampoc s'obliden aquells aspectes relacionats amb la vida quotidiana, el treball al camp o l'alimentació.

Montserrat Sintés i Bou. Can Saladrigas, 146 anys després: memòria d'una fàbrica. Barcelona: Ajuntament, Districte de Sant Martí, 2004. 119 p. (Memòria de Barcelona).

Carles Enrech. Entre Sans i Sants: història social i política d'una població industrial a les portes de Barcelona (1839-1897). Barcelona: Ajuntament, Districte de Sants-Montjuïc, 2004. 296 p. (Memòria de Barcelona).

Entre Sans i Sants és un treball de Carles Enrech que ha posat al dia els coneixements històrics sobre l'antic municipi, tota la seva dinàmica social i econòmica, i ha cobert, d'aquesta manera, un buit de la historiografia a la nostra ciutat i, més concretament, als nostres barris. Malgrat les llacunes documentals històriques sobre l'antic municipi de Sants, la reunió per part de l'Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc d'uns fons documentals i bibliogràfics rics i variats a partir del fons inicial de la UEC de Sants, i d'un servei de consulta i difusió de la història local especialment dinamitzat per un ampli equip de col·laboradors i centres de documentació, ha permès crear el clima necessari per engegar recerques monogràfiques d'àmbit local com aquesta.

Francisco Derch. La Contribución de sangre: relación detallada de los sucesos ocurridos en Barcelona y pueblos circunvecinos en la última insurrección (abril de 1870): folleto escrito por H.J.R. y R. Redactor de La Razón con un dietario del ciudadano Francisco Derch, gefe[sic] de las fuerzas sublevadas de Gracia. Barcelona: Librería española de I. López, 1870. 48 p.

Edició facsímil d'un opuscle del segle XIX, que relata el motí de quintes de Gràcia, impulsada pel Taller d'Història de Gràcia en commemoració del 140 aniversari del campanar de Gràcia, al costat d'altres actes festius.

Agenda

Visites al refugi antiaeri del Poble Sec. Cal inscripció prèvia. Preu: 3,30 €.

Organització: Museu d'Història de la Ciutat i Districte de Sants-Montjuïc. Lloc: biblioteca Francesc Boix. Carrer de Blai, 34. Dies: 3 de juliol, 4 de setembre, 2 d'octubre, 6 de novembre i 13 de desembre, a les 11 hores. Informació i reserves: Museu d'Història de la Ciutat. De dilluns a divendres de 10 a 14 hores. Tel. 93 315 11 11.

Les tradicions a Can Deu:

el Nadal d'un altre temps. 13, 15, 16 i 20 de desembre. Enguany, l'Arxiu Municipal del Districte de les Corts, amb la col·laboració del Centre de Recursos Pedagògics Les Corts, torna a organitzar una activitat adreçada als alumnes del cicle inicial de primària de les escoles del Districte. Es tracta d'una visita teatralitzada a Can Deu, un dels edificis més emblemàtics del barri de les Corts i que avui acull un Centre Cívic. Amb aquesta visita es vol explicar la història de la família Deu i de la seva indústria de vins i anisats; també la de l'antic poble de les Corts fa 125 anys. Però sobretot es volen recuperar les tradicions més arrelades de la nostra cultura: el Nadal n'és una de les més importants. Així, els nens i nenes s'aproximaran a les velles tradicions nadal·lenques catalanes, sense les influències europees actuals, i participaran en la recreació d'un Nadal d'un altre temps, amb el muntatge d'un pessebre i fent cagar el tió, tal com ho feien els infants de la família Deu.

L'Oficina de l'arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona s'ha traslladat al carrer de la Llacuna, 161, planta 4a, 08018 Barcelona. Els telèfons, però, es mantenen.